

Anne Jarva

ympäristöministeriö
kirjaamo.ym@gov.fi
juhana.rautiainen@gov.fi
timo.turunen@gov.fi

VN/14828/2026

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkistus

Ympäristöministeriö on käynnistänyt valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkistuksen, joka koskee erityisesti energiajärjestelmän muutokseen liittyviä kysymyksiä. Tarkistukseen sovelletaan lakia viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista (SOVA-laki) ja sen nojalla annettua asetusta.

Tarkistuksen käynnistämistä ja toteutuksen suunnittelua koskeva osallistumis- ja arviointisuunnitelma on nähtävillä 25.5.-30.6.2026. Kuntaliitto lausuu mielipiteenään seuraavaa:

Tarkistuksen valmistelu ja aikataulu

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet vaikuttavat merkittävästi kuntien alueidenkäyttöön ja sen suunnitteluun. Ne vaikuttavat myös maakuntien liittojen, valtion viranomaisten ja valtakunnallisten energia-alan toimijoiden toimintaan. Kuntaliiton mielestä SOVA-menettelyn mukainen kuulemismenettely sellaisenaan ei anna kunnille tai muille osapuolille riittävää mahdollisuutta keskustella tavoitteiden sisällöstä ja vaikutuksista.

Ympäristöministeriöstä tulleen tiedon mukaan valmistelun tueksi kutsutaan ”epävirallinen asiantuntijaryhmä keskeisten sidosryhmien edustajista, mikä on erinomaisen hyvä asia. **Kuntaliitto kuitenkin ehdottaa, että asiantuntijaryhmälle annetaan virallinen asema ja jäsenten kannanotot dokumentoidaan.** Asiantuntijaryhmän olemassaolosta ja tehtävistä tulisi myös kertoa osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelman mukaan tavoitteena on, että valtioneuvosto tekee päätöksen tarkistuksesta vuoden 2026 aikana. Tämä tarkoittaa, että tavoitteet valmisteltaisiin nykyisen alueidenkäyttölain ollessa



voimassa, mutta niitä tulnaisiin soveltamaan uuden, parhaillaan eduskunnan käsittelyssä olevan alueidenkäyttölain mukaisesti.

Kuntaliiton mielestä valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkistus olisi hyvä sovittaa yhteen uuden alueidenkäyttölain voimaan tulon kanssa. Joka tapauksessa **tarkistuksen vaikutukset tulisi arvioida suhteessa uuteen alueidenkäyttölakiin**. Uutta alueidenkäyttölakia koskevassa hallituksen esityksessä on muun muassa ehdotettu valtiolle vahvempaa määräysvaltaa tavoitteiden toteuttamiseksi kuntien ja maakunnan liittojen kaavoituksessa.

Tarkistuksen rajaus ja lähtökohdat

Tarkistus koskee energijärjestelmän joustoa, säätövoimaa ja energian varastointia, valtakunnallisesti merkittävien energiaratkaisujen alueidenkäyttölisiä edellytyksiä sekä sähkön toimitus- ja huoltovarmuuden huomioon ottamista alueidenkäytössä. Muita voimassa olevan VAT-päätöksen tavoitteita, rakennetta tai painotuksia ei tässä yhteydessä avata.

Kuntaliitto tulkitsee tämän niin, että tarkistus rajataan käytännössä voimassa olevien tavoitteiden lukuun 3.5 Uusiutumiskykyinen energiahuolto. Kuntaliitto katsoo, että tarkistuksessa on syytä pitäytyä nykyisenkaltaisissa kohtalaisen yleispiirteisissä tavoitteiden muotoiluissa. Lisäysten tulisi olla mahdollisimman rajattuja, kuitenkin niin, että **energiaverkoston toimivuutta, puhtaan energian käyttöä ja säätövoiman käyttöönottoa koskevissa velvoitteissa otetaan huomioon ympäristöhaitat ja paikallinen hyväksyttävyyys** toimitus- ja huoltovarmuusnäkökohtien lisäksi.

Kuntaliitto ennakoii, että täydennyksiä tarvitaan myös muihin lukuihin. Esimerkiksi lukuun 1 voisi liittää kuvauksen, jossa kuvataan energiamurrosta ja sen vaikutuksia yleisesti ja **luvussa 2 voisi täsmentää tavoitteiden oikeusperustaa suhteessa uuteen alueidenkäyttölakiin sekä täydentää kansainvälisistä velvoitteista ja sopimuksista koskevaa osaa EU:n energiavelvoitteilla**. Maakuntaudistusta koskevan osan voisi korvata valtion aluehallintouudistusta koskevalla osalla.

Vaikutusten arviointi

Arvioitavien vaikutusten listaukseen tulisi lisätä kuntavaikutusten arviointi.

Tulisi arvioida mm. tavoitteiden vaikutuksia kunnan hallintoon ja talouteen. Erityisesti tulisi arvioida kuntien itsehallinnon toteutumista sekä kuntien asemaa alueidenkäytön suunnittelussa ja toteuttamisessa. Vaikutusten arvioinnissa tulisi myös huomioida eri kokoiset kunnat sekä erilaiset toimintaympäristöt.

Arvioinnissa tulisi ottaa huomioon lainsäädäntöympäristössä tapahtuneet ja tapahtuvat muutokset kuten uusi alueidenkäyttölaki sekä valmistelussa oleviin yhdyskuntakehittämisen- ja yhdyskuntarakentamislait. **Erityisesti tulisi tunnistaa uuteen alueidenkäyttölakiin sisältyvä valtioneuvoston mahdollisuus antaa määräys valtakunnallisen alueidenkäyttötavoitteiden toteuttamisesta sekä se, miten tätä määräystä on tarkoitus vahvistaa alueidenkäytölain uudistuksessa.** Nykyiseen VAT-päätökseen tällaista arviointia ei liity, eikä siinä muutenkaan ole erityisesti arvioitu päätöksen vaikutuksia kuntien itsehallintoon ja kaavoitusmonopoliin, mitä Kuntaliitto pitää puutteena.

SOVA-menettelyn toteuttaminen

Kuntaliiton mielestä tavoitteiden valmisteluun tulee liittää esitettyä monipuolisempaa eri osapuolten välistä keskustelua energiajärjestelmästä.

Vuorovaikutusta ei pidä jättää kirjallisten selostusten ja mielipiteiden vaaraan, vaan **menettelyyn on syytä liittää myös tilaisuuksia, jossa osapuolilla, erityisesti kunnilla, on mahdollisuus tutustua valmisteluaineistoon ja esittää kysymyksiä, kuulla muiden osapuolien näkemyksiä sekä ennen kaikkea tarjota valmistelijoille ja muille osapuolille paikallista osaamista ja asiantuntemusta.**

Osallistumis- ja arviointisuunnitelmaa tulisi täydentää esitettyä tarkemmalla aikataululla ja kuvauksella valmistelun aikaisesta vuorovaikutuksesta. Tarkemmasta aikataulusta, kuten kuulemistilaisuuksien ja lausuntokierrosten ajoittumisesta on syytä tiedottaa Valtioneuvoston hankeikkunassa ja ympäristöhallinnon verkkopalvelussa. **Hankeikkunaan ja verkkopalveluun on myös syytä koota kaikki asiaan liittyvä aineisto heti, kun se on valmistunut, jotta eri osapuolet voivat perehtyä aineistoon ja antaa siitä palautetta jo ennen ympäristöselostuksen valmistumista.**

Valmisteluun liittyen voitaisiin keskustella myös muista mahdollisuuksista uusiutuvan energian ja säätövoiman edistämiseen, kuten korotetun kiinteistöveron ulottamisesta voimalaitosten lisäksi muihin säätövoimaa koskeviin hankkeisiin ja energiavarastoihin.

SUOMEN KUNTALIITTO